

International Conference on Linguistics, Literature And Translation

International Conference on Linguistics, Literature And Translation - double-blind peer-reviewed, monthly, open-access proceeding published to get excellence on Research and Development. It publishes high-quality articles across the breadth of linguistics, literature and translation research. With its uniquely broad coverage, all articles are free to access across the globe, allowing authors to share their research and maximise its impact. The boletin on Linguistics, Literature And Translation is led by expert international editorial board members who take an objective approach to peer review, ensuring each research paper is reviewed and evaluated on its own scholarly merits and research integrity. Joining your work in the International Conference of Linguistics, Literature, and Translation means you will receive prompt and reliable publishing and a global platform for your research to reach its full potential.

MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNI DIDAKTIK O'YINLARDAN FOYDALANISH TEXNIKASI

Egamova Madina Qobil qizi

O'zbekiston Finlandiya pedagogika instituti, Maktabgacha va
boshlang'ich ta'lim fakulteti, „Maktabgacha ta'lim“ kafedrasining I-
bosqich magistranti
megamova520@gmail.com

Annotatsiya

Ushbu maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarni didaktik o'yinlar foydalanish texnikasi yoritilgan.

Kalit so'zlar: maktabgacha, bolalar, didaktik, o'yinlar, vosita, rivojlanish, foydali, texnika.

Ma'lumki, maktabgacha ta'lim davrida tarbiyalanuvchilarning asosiy faoliyat turi – o'yin hisoblanadi. O'yin jarayonida bola shakillana boshlaydi. Pedagogik nuqtai nazardan to'g'ri tashkil etilgan o'yin axloqiy, irodaviy xususiyatlarni shakillantirish bilan birga, unda bilim olishga, tevarak atrofni bilishga qiziqish uyg'otadi. Makatbgacha ta'lim tizimida o'yinlarni uchta asosiy guruhga ajratish mumkin.

1. Didaktik – bolalar dunyoqarashini kengaytirish, bilish faoliyatini tashkil etish, bilimlarni amaliyotda qo'llashga o'rgatish, ko'nikma va ma'lakalarni rivojlantirish.
2. Tarbiyaviy – mustaqillilik va irodani tarbiyalash, axloqiy –estetik sifatlarni shakillantirish hamkorlikda ishlashga o'rgatish.
3. Rivojlantiruvchi – diqqat, xotira, nutq tafakkurni rivojlantirish, taqqoslashga, tahlil qilishga o'rgatish. O'quv faoliyatiga bo'lgan qiziqishni rivojlantirish.

O'yinlarni o'tkazishga qo'yiladigan talablar:

- ✓ o'yinlarni tanlashda bolaning yosh xususiyatlarni inobatga olish;
- ✓ maqsadni aniq belgilash;
- ✓ o'yinlarni boshqichma –bosqich amalga oshirish yo'llarini ishlab chiqish;
- ✓ o'yin jarayoniga barcha bolalarni jalb etish;

- ✓ o'yindagi individuallashtirish va guruhlash tamoillarni hisobga olish (didaktik o'yinlar , so'z o'yinlari, qoidali – harakatli, ijodiy , ixtiyoriy , mazmunli –rangli o'yinlarda)
- ✓ bolalar fikirlashi uchun sharoitlar yaratish;
- ✓ bola erishgan yutuqlarni e'tiborga olish , ularni rag'batlantirish.

Bolalarni rivojlantirishda ijodiy va ro'lli o'yinlar alohida ahamiyatga ega. Bu turdagi o'yinlarning quyudagi xususiyatlari mavjud.

O'yin jarayonida bola atrofdagi insonlar hayotini, hamda o'z tasavvuridagi olamni aks ettirishi mumkin. Bu uning ijtimoylashuvi jarayoniga samarali tas'ir ko'rsatadi. Olgan bilimlarni , o'rgangan narsalarni amalda qo'llash , mashq qilish imkoniga ega bo'ladi. Buning natijasida bolaning ongi , bilish qobiliyati , tafakkuri rivojlanadi. Jamoa bo'lib tashkil etilgan o'yinda uning barcha a'zolari o'rtasida o'zaro munosabatlar o'rgatadi. Bolalarni har tomonlama rivojlantirish bilan birga , o'yin qoidalari ham takomillashib boradi. Tarbiyachi bolalarning qiziqishi, intilishiga qarab , o'yinga ma'lum bir o'zgartirishlar kiritish maqsadga muvofiqdir. Tarbiyachi bolalar faoliyatini boshqaradi, ya'ni ularni o'yin mazmuni bilan tanishtirib faol va mustaqil harakatlar bajarishga undaydi, qoidalarining to'g'ri bajarilishini nazorat qiladi. Bunday qoidalar (qachon va qayerda qanday harakatlarni bajarish , birgalikda ishlash, qiziqarli bo'lgan ro'llarni navbat bilan bajarish va hokozo.) ishtirokchilarning munosabatlariga ta'sir ko'rsatadi.

Maktabgacha ta'lim tashkilotida o'ynaladigan o'yinlar elementar matematika mashg'ulotlarida ham juda kerakli faoliyatdir. Masalan, fazoviy tasavvurlar o'yinlar orqali tushuntirisa (chapda , o'ngda , tepada , pastda , oldida, orqada, uzoq , yaqin) bolalar tez qabul qiladilar va o'zlashtiradilar. Geometrik shakillar haqidagi bilimlarni mustahkamlash uchun quyudagi o'yinni o'tkazish mumkin. Tarbiyachi har bir bolaga 3-4 rasm berib, ma'lum bir geometrik shaklni ko'rsatadi. Bolalar shu shakilga mos rasmni topishlari kerak. Maktabgacha ta'lim muassasalarida bolalarning mantiqiy tafakkuri rivojlantirilib boriladi. Maktabgacha ta'lim muassasalarida o'yin texnologiyasidan keng foydalanish kichkintoylarni har tomonlama rivojlantirishda kata ahamiyatga ega. O'yinlar texnologiyasi tushunchasi pedagogik texnologiyasining tarkibiy qismidir. O'yin texnologiyasi ta'limdagi an'anaviy o'yin metodidan o'zining aniq maqsadi , amalga oshirish kerak bo'lgan jarayonlarning mantiqiy katma- ketligi va o'zaro bog'liqligi , oldindan belgilangan natijalarga erishish kafolati bilan farq qiladi.

O'yin o'sib borayotgan bola organizmining zaruriy ehtiyojidir va u orqali bolalarda tashkilotchilik ko'nikmalarini tarbiyalaydi. O'yin orqali bolalar faoliyati mukammallashadi , ular jismonan sog'lom bo'ladilar. O'yin jarayonida qiyinchiliklarni , har qanday to'sqilarni yengib o'tishga o'rganib boradilar. O'yin bu bolalar uchun o'qish, mehnat qilish va tarbiya vositasidir. Biroq o'qituvchi ushbu ushbu qo'llanma materiallarni o'rganishda darsning asosiy qismini o'yin mashg'ulotga aylantirib yubormasligi , shuningdek o'yindan darsdagi bo'sh vaqtni to'ldirish maqsadida foydalanmasligi va dars jarayonida o'yin o'tkazishdan oldin asosiy maqsadni tushunib olish zarur.

O'yinni tashkil qilish hamda bolalarni tanlash bir –biri bilan uzviy bog'liq bo'lib, bunda tarbiyachi bolalardan qaysilari o'yinga qaynashishi kerakligini oldindan belgilab oladi.

Bolalar o'yinini tashkil etishda pedagogning o'rni quyidagilar bilan ifodalanadi:

- bolalar o'yinlari uchun sharoit yaratish (vaqt, joy, resurslar). Pedagog o'yin maydonchasini tayyorlaydi, bolaning yoshi, qiziqishlari, qobiliyati va madaniyatiga mos keladigan rag'batlantiruvchi o'yin resurslari bilan ta'minlaydi. Pedagog xavfsizlik talablariga rioya qilgan holda xona ichida va tashqarisida ham o'yin uchun imkoniyatlar yaratadi;
- bolalar o'yinini rivojlantirish. Pedagog bolalarga o'yin orqali o'rganish va rivojlanishlari uchun imkoniyatlar yaratadi. Pedagog bolalarga o'yin holatiga kirishga va yoki o'ynashni davom ettirishga yordam beradigan ko'nikmalarni shakllantiradi. U bolalarning individual xususiyatlari, ularning qiziqishlari, qobiliyatlari va rivojlanish ehtiyojlarini kuzatish asosida

o'yinni rejalashtiradi

- bolalarning o'yinda o'zaro munosabatda bo'lishiga yordam berish. Bolalarni o'yinda kuzatish pedagogga bolaning boshqa bolalar bilan qanday o'ynashini, bola o'yinda qanday ko'nikma va malakalarni namoyon etishini, o'yin orqali qanday ko'nikmalarni rivojlantirish kerakligini anglashga yordam beradi. Pedagog o'yinga qo'shib, bolaning ta'lim olishini, uning tasvirlash, tushuntirish, asoslashi, tegishli tilni qo'llash qobiliyatini, shuningdek ijobiy xulq-atvor ko'nikmalarini shakllantirishga ko'maklashadi;
- bolalarning o'yinda o'zaro munosabatda bo'lishiga yordam berish. Bolalarni o'yinda kuzatish pedagogga bolaning boshqa bolalar bilan qanday o'ynashini, bola o'yinda qanday ko'nikma va malakalarni namoyon etishini, o'yin orqali qanday ko'nikmalarni rivojlantirish kerakligini anglashga yordam beradi. Pedagog o'yinga qo'shib, bolaning ta'lim olishini, uning tasvirlash, tushuntirish, asoslashi, tegishli tilni qo'llash qobiliyatini, shuningdek ijobiy xulq-atvor ko'nikmalarini shakllantirishga ko'maklashadi;

Bolalarga mashg'ulotlar jarayonida o'yin texnologiyalaridan ko'proq foydalanilsa mashg'ulotlar jarayoni yanada sifatli bo'ladi, bola mashg'ulotga qiziqadi va o'zligini namoyon qila oladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yhati

1. Maktabgacha ta'lim jurnali 4-son 2005- yil 15 bet
2. O'yin vositasida o'quvchilar bilimini mustahkamlash Toshkent,, O'qituvchi'' 1985
3. O'zbekiston Respublikasi maktabgacha ta'lim tashkilotlari uchun „Ilk qadam'' o'quv dasturi(takomillashtirilgan ikkinchi nashr) Toshkent-2022 y, 20 b
4. O'zbekiston Respublkasi Vazirlar Mahkamasining 2019- yil 31- dekabrda „ Uzliksi ma'naviy tarbiya konsepsiyasini tasdiqlash va uni amalga oshirish chora – tadbirlari to'g'risida'' gi 1059-son qaror.
5. Qurbonova D O'yin texnologiyalardan foydalanish imkoniyatlari //Maktabgacha ta'lim jurnali 2020-yil 6 –son .
6. Abdullayeva J Bolalar tarbiyasida o'yinlarni ahamiyati / Maktagacha ta'lim jurnali 2020-yil 3-son
7. O'zbekiston milliy ensklopediyasi „Davlat ilmiy nashriyoti'' 2-jild 130- bet Toshkent - 2022.